

ЛАНДШАФТНІ ОСОБЛИВОСТІ ПІШОХІДНИХ ТУРИСТИЧНИХ МАРШРУТІВ НА ГОРУ ПЕТРОС В МЕЖАХ СУБАЛЬПІЙСЬКОГО І АЛЬПІЙСЬКОГО ВИСОКОГІР'Я

Микола Карабінюк

*Географічний факультет Львівського національного університету імені Івана Франка, Львів,
e-mail: Karabiniuk@gmail.com*

LANDSCAPE FEATURES OF HIKING TRAILS OF THE SUBALPINE AND ALPINE HIGHLAND ON PETROS MOUNTAIN

Mykola Karabiniuk

*Geography Faculty, Ivan Franko National University of Lviv, Lviv,
e-mail: Karabiniuk@gmail.com*

The landscape features of three hiking trails on the mountain Petros within the limits of subalpine and alpine highland are analyzed and distribution of negative erosion processes along the routes are described.

Природні територіальні комплекси (ПТК) субальпійського і альпійського високогір'я ландшафту Чорногора активно використовуються в туризмі. Важливим фактором розвитку туризму у високогір'ї Чорногори є придатність ПТК до туристичного використання впродовж всіх пір року. Ландшафтне різноманіття гірських територій формує система ієрархічно підпорядкованих ПТК – висотних місцевостей, стрій, урочищ і фацій [2]. Субальпійське і альпійське високогір'я Чорногори з ландшафтної точки зору представлено висотними місцевостями: пенепленізованого альпійсько-субальпійських високогір'я та різко ввігнутих давньольодовиково-ерозійним субальпійським високогір'ям [2, 4].

Використання високогірних ПТК для цілей туризму характеризується локальним і відносно незначним негативним впливом на їхній стан і функціонування. Але при надмірній кількості відвідувачів у геокомплексах високогір'я Чорногори вздовж туристичних шляхів активно розвиваються негативні фізико-географічні процеси: дигресія ґрунтово-рослинного покриву, розвиток лінійної ерозії та ін.

Однією з найвищих вершин Українських Карпат є г. Петрос – 2020,2 м н.р.м.. Вона розміщена в північно-західній частині Чорногори близько 6 км на захід від г. Говерла (2060,8 м). Прихильників активного туризму приваблює багатоманітність і неповторність краєвидів, що відкриваються з вершини, які пов'язані з

багатим ландшафтним різноманіттям Чорногори, а також відносно легкий доступ до г. Петрос від смт. Ясіня і сіл Кваси та Лазещина, де є залізничні станції і проходить автотраса Н9 Львів–Рахів–Мукачеве. З вершини в південно-східному напрямку відкриваються краєвиди на більшу частину головного хребта Чорногори від г. Говерла до г. Піп-Іван, в південно-західному - до г. Шешул (1727,8 м), на заході добре проглядається хребет Свидовець із вершиною Близниці та ін.

До г. Петрос ведуть чотири одноденні пішохідні маршрути, які починають від залізничних станцій Кваси, Лазещина, Ясіня і Свидовець [1]. Маршрут від станції Свидовець об'єднується із маршрутом із смт Ясіня. Загальна протяжність основних трьох туристичних маршрутів становить 39,696 км, з яких 11,903 км знаходиться в межах субальпійського і альпійського високогір'я. У високогір'ї ці маршрути проходять через ПТК висотної місцевості пенепленізованого альпійсько-субальпійського високогір'я (стрії: круті випуклі пригребеневі схили складені багатометровими, згідно падіння пластів безвапнякових слюдистих пісковиків і пачок пісковикового флішу; круті ступінчасті пригребеневі схили в головах багатометрових пластів безвапнякових слюдистих пісковиків і пачок пісковикового флішу [2].

Маршрут №1 позначений синім маркуванням. Він починається із смт Ясіня і про-

ходить по вододілу р. Чорна Тиса її притоки р. Лопушанка до урочища Шурева Буковина, після чого через полонину Шиса траверсом г. Какараза (1558,7 м) піднімається на відріг г. Петросул (1853,0 м) на вершину Петрос виходить із північного заходу [3]. Його загальна довжина становить 13,32 км, із яких 6,99 км можливо проїхати автомобілями підвищеної прохідності до полонини Шиса. Близько 3 км маршруту проходить в межах субальпійського і альпійського високогір'я. Час пішої ходьби на г. Петрос по маршруту №1 становить близько 6,5 год. – до вершини і 5,5 год. у зворотньому напрямку [1].

Туристичний маршрут №1 на г. Петрос в межа субальпійського і альпійського високогір'я проходить через урочища: 1) *спадиста (9-12°) поверхня відрозу хребта з чорницево-ялівцевими зарослями на гірсько-лучних середньосуглинистих слабоцебеністих буроземах* (довжина маршруту в межах урочища становить 636,6 м); 2) *сильновипукла поверхня відрозу хребта з ялівцево-куничниково-ситниковим угрупуванням на гірсько-лучних середньосуглинистих середньоскелетних буроземах* (578,6 м); 3) *слабовипукла сідловинна поверхня відрозу хребта з ялівцево-лохиново-ситниковими пустощами на гірсько-лучних торфувато-перегнійних середньосуглинистих середньоскелетних буроземах* (155,5 м); 4) *сильноспадиста (9-15°) слабовипукла поверхня схилу куполоподібної вершини з щучниково-ситниковими луками на торфувато-гірсько-лучних середньосуглинистих середньоскелетних буроземах* (650,3 м); 5) *крута (15-30°) випукла поверхня схилу куполоподібної вершини з куничниково-ситниковими луками на торфувато-гірсько-лучних неглибоких середньоскелетних буроземах* (699,1 м). Особливо ерозійно небезпечною є ділянка маршруту в урочищі крутої випуклої поверхні схилу куполоподібної вершини.

Туристичний маршрут №2 розпочинається із села Лазещина, до урочища Козьмещик далі вздовж р. Лазещина через полонини Кіянець та Головческа виходить на вододіл річок Лазещина і Богдан до підніжжя г. Петрос. Ділянку маршруту від Лазещини до Козьмещика, тобто 9,328 км можна подолати автотранспортом. Із

Козьмещика маршрут позначений синім маркуванням. Далі до самої вершини маршрут проходить в межах субальпійського і альпійського високогір'я через урочища: 1) *дуже крутий (30-45°) осипний схил південно-східної експозиції з ялівцево-кострицево-біловусовими пустощами на гірсько-лучних середньосуглинистих сильноскелетних буроземах* (366,8 м); 2) *дуже крутий (30-45°) слабо увігнутий осипний схил якої експозиції з ситниково-лохиново-чорницевими пустощами і зеленівільхово-ялівцевим криволісям на гірсько-лучних сильноскелетних буроземах* (55,1 м); 3) *дуже крутий (30-45°) увігнутий осипний схил нівальної ніші з чорницево-кострицево-щучниковими пустощами на гірсько-лучних середньоскелетних буроземах* (21,5 м); 4) *крутий (15-30°) випуклий схил вершини з куничниково-ситниковими луками і кострицево-ялівцевою пустощами асоціацією на торфувато-гірсько-лучних середньоскелетних середньощебеністих буроземах* (403 м). Особливістю туристичного маршруту №2 є значна крутизна урочищ (366,8 м маршруту по схилі з крутизною 15-30°, 461, 6 м крутизною 30-45°) із поширеними осипними процесами. Наприклад, в урочищі дуже крутого (30-45°) осипного схилу південно-східної експозиції на туристичній стежці спостерігають ерозійно-осипні борозни глибиною до 50-65 см, місцями із нагромадженням уламкового матеріалу.

Туристичний маршрут №3 загальною протяжністю 15,676 км розпочинається із с. Квапси і проходить траверсом по схилу г. Менчул-Квасовий (1311,9 м) до полонини Менчул, після чого в субальпійське і альпійське високогір'я де через полонину Сколеська у північно-східному напрямі по вододільному хребту підходить до г. Петрос. Даний маршрут є найдовший і значна його частина (8,319 км) проходить через високогірні геокомплекси, позначений червоним маркуванням [3]. Перша його половина протяжністю 6,599 км проходить по ґрунтовій дорозі обмеженого використання, оскільки знаходиться в межах Карпатського біосферного заповідника.

У ландшафтному відношенні в субальпійському і альпійському високогір'ї маршрут №3 проходить через урочища: 1) *крута (15-30°) випукла гребенева поверхня з куничниково-*

ситниковими луками і кострицево-ялівцевими зарослями на торфувато-гірсько-лучних альпійських середньоскелетних середньоцебеністих буроземах (2902,6 м); 2) спадиста (6-12°) слабовипукла поверхня відрозу чога з куничниково-зеленомохово-чорнищевими пустощами на торфувато-гірсько-лучних альпійських середньосуглинистих середньоскелетних буроземах (3860,4 м); 3) слабовипукла поверхня вершини з куничниково-ситниково-кострицевими луками на гірсько-лучних альпійських середньоскелетних буроземах (1134,2 м); 4) слабовипукла пригребенева сідловинна поверхня з лохиново-ситниковими пустощами та фрагментами чорницево-ялівцевої асоціації на гірсько-лучних альпійських торфувато-перегнійних середньоскелетних буроземах (1367,2 м); 5) слабоспадиста (6-9°) хвиляста

поверхня хребта із куничниково-кострицево-ситниковими луками на гірсько-лучних середньосуглинкових середньоскелетних середньоцебеністих буроземах (1204,2 м).

Туристичні пішохідні маршрути на г. Петрос (№1, №2, №3) потребують детального опису на основі ландшафтного підходу, що дасть змогу оцінити естетичну і наукову цінність ПТК субальпійського і альпійського високогір'я Чорногори в околицях г. Петрос. Особливої уваги заслуговує маршрут №1. Він є найкоротший і починається з найбільшого населеного пункту - смт. Ясіня. Для його раціонального використання доцільним є провести нове маркування маршруту, розчистити від вітровалів і буреломів ділянку в урочищі Щурева Буковина, облаштувати пункти зупинки інформаційними стендами, смітниками, та ін.

1. Гора Петрос. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://guide.karpaty.ua/uk/placs/petros>
2. Миллер Г. П. Ландшафтные исследования горных и предгорных территорий / Г. П. Миллер. – Львов: Вища шк., 1974. – 202 с.
3. Чорногора. Туристична карта. Масштаб 1:50 000 / Мережа маркованих маршрутів Marked network of walking routes. – 2017.
4. Melnyk A. Badania przyrodniczych zasobów turystycznych – perspektywiczny kierunek badań ekologii krajobrazu (na przykładzie Czarnohory) // Ekologia krajobrazu – perspektywy badawcze i uylitarne. Problemy ekologii krajobrazu, T. XXIII. Instytut Geografii i Gospodarki Przestrzennej, Uniwersytet Jagielloński, Polska Asocjacja Ekologii Krajobrazu, Kraków, 2009. - s. 161–166.